

MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI

Anul XII — Nr. 159

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRÂRI ȘI ALTE ACTE

Luni, 17 aprilie 2000

SUMAR

Pagina

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Decizia nr. 21 din 3 februarie 2000 referitoare
la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor
art. 91¹-91⁵ din Codul de procedură penală 1-8

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 21

din 3 februarie 2000

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 91¹-91⁵ din Codul de procedură penală

Lucian Mihai — președinte
Costică Bulai — judecător
Constantin Doldur — judecător
Kozsokár Gábor — judecător
Ioan Muraru — judecător
Nicolae Popa — judecător
Lucian Stângu — judecător
Florin Bucur Vasilescu — judecător
Romul Petru Vonica — judecător
Iuliana Nedelcu — procuror
Claudia Miu — magistrat-asistent șef

Silviu Dimitrie Eftimie, Gabriel Negoescu, Dumitru Popescu, Valentin Vasilescu, Marian Chiață, Zenobie Ioan Aldulescu, Bogdan Corin Aldulescu, Stelian Gheorghe, Daniela Nicoleta Negoescu, Sorin Cristian Roșca, Ștefan Andreiaș, Chahin Nizar, Hitam Silim și Jamal Al Atm.

Dezbaterile au avut loc în ședința publică din data de 25 ianuarie 2000, fiind consemnate în încheierea din acea dată, când Curtea a amânat pronunțarea pentru data de 2 februarie 2000 și apoi pentru data de 3 februarie 2000.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dos. nr. ..., constată următoarele:

Prin Încheierea din 11 octombrie 1999 Curtea Militară de Apel a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 91¹-91⁵ din Codul

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 91¹-91⁵ din Codul de procedură penală, excepție ridicată în Dosarul nr. 20/1999 al Curții Militare de Apel de Gheorghe Truțulescu, Ioan Suci, Cătălin Tănase, Constantin Minea, Liviu Constantin Lazăr,

de procedură penală, excepție ridicată de Gheorghe Truțulescu, Ioan Suciuc, Cătălin Tănase, Constantin Minea, Liviu Constantin Lazăr, Silviu Dimitrie Eftimie, Gabriel Negoescu, Dumitru Popescu, Valentin Vasilescu, Marian Chiață, Zenobie Ioan Aldulescu, Bogdan Corin Aldulescu, Stelian Gheorghe, Daniela Nicoleta Negoescu, Sorin Cristian Roșca, Ștefan Andreiaș, Chahin Nizar, Hitam Silim și Jamal Al Atm. Excepția a fost motivată prin cerere scrisă, depusă la dosarul instanței de judecată de apărătorii lui Dumitru Popescu și Sorin Cristian Roșca, iar apărătorii celorlalți autori ai excepției menționați au achiesat, prin susținerile orale, la motivele astfel invocate.

Obiectul cauzei în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate îl constituie soluționarea apelurilor declarate împotriva Sentinței penale nr. 19 din 18 februarie 1999 a Tribunalului Militar Teritorial București, prin care autorii excepției de neconstituționalitate au fost condamnați pentru săvârșirea infracțiunilor de contrabandă, complicitate la contrabandă, asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni, fals, uz de fals, mărturie mincinoasă, călcare de consemn și reținerea sau distrugerea de înscrisuri. Pentru dovedirea faptelor penale imputate autorilor excepției au fost folosite ca mijloace de probă, printre altele, și înregistrări audio și video, reglementate prin dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală.

În motivarea excepției autorii acesteia consideră că se impune ca dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală să fie raportate la dispozițiile Constituției și la prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ținându-se seama că, potrivit art. 11 alin. (2) și art. 20 alin. (2) din legea fundamentală, acestea fac parte din dreptul intern și au prioritate. Potrivit prevederilor convenției cauzele privind încălcarea drepturilor fundamentale ale omului se soluționează pe plan local „pentru a permite valorificarea imediată a acestor drepturi și a se evita astfel deciziile de condamnare din partea jurisdicțiilor de la Strasbourg”. Se susține în continuare că prevederile art. 6 din convenție impun statelor semnatare „garantarea unei bune justiții”. În legătură cu obligația de protecție a acestor drepturi fundamentale se invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care a stabilit, în mod constant, că prin convenție se fixează doar „un nivel minim de protecție, pe care statele sunt încurajate să îl asigure, însă nu pot coborî măsurile de protecție sub acest nivel minim”. În mod concret autorii excepției susțin că dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală încalcă prevederile art. 26 și 28 din Constituție, care consacra dreptul la viața intimă, familială și privată și, respectiv, dreptul la secretul corespondenței, drept în care este inclus și secretul convorbirilor telefonice. În opinia autorilor excepției dispozițiile art. 26 și 28 din Constituție „nu prevăd posibilitatea restrângerii drepturilor garantate și pentru cazul existenței datelor sau indiciilor temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unor infracțiuni avute în vedere de art. 91¹ din Codul de procedură penală”. Pe de altă parte, mai susțin autorii excepției, dispozițiile legale criticate încalcă și dreptul persoanei la respectarea vieții sale private și de familie, consacrat prin art. 8 din convenție, text conform căruia orice persoană are dreptul la respectarea

vieții sale private și a corespondenței sale, iar amestecul unei autorități publice în exercitarea drepturilor fundamentale este permis numai dacă este prevăzut prin lege și dacă acesta constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară securității naționale, siguranței publice, bunăstării economice a țării, apărării ordinii și prevenirii infracțiunilor, protecției sănătății sau a moralei, protecției drepturilor și libertăților altor persoane. Or, se susține în continuare, nu este prevăzută și condiția existenței datelor sau indiciilor temeinice privind pregătirea ori săvârșirea unor infracțiuni pentru care urmărirea penală se face din oficiu, așa cum prevăd dispozițiile legale criticate. Nici dispozițiile art. 26 și 28 din Constituție nu prevăd că, în cazul în care există asemenea date sau indicii, este permis amestecul autorităților publice în exercitarea drepturilor la viața intimă, familială și privată și la secretul corespondenței. Prin urmare, drepturile fundamentale menționate nu pot fi restrânse.

Se arată totodată că dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală nu numai că sunt neconstituționale, dar ele lasă loc arbitrariului, afectând însăși substanța dreptului. În sprijinul acestei susțineri este invocată jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care în cazul „*Malone contra Regatului Unit*”, 1985, a statuat că statele semnatare ale convenției trebuie ca, în dreptul lor intern, să ofere protecție indivizilor împotriva amestecului arbitrar al puterii publice în exercițiul drepturilor garantate de dispozițiile art. 8 pct. 1 din convenție.

Autorii excepției critică dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală și pentru faptul că acestea, datorită necorelării lor cu dispozițiile art. 26 și 28 din Constituție și cu cele ale art. 8 din convenție, „sunt eliptice, de natură să dea naștere la interpretări abuzive”. Se arată că înregistrările audio și video se efectuează cu autorizația procurorului pentru durata de până la cel mult 30 de zile, autorizația putând fi prelungită de procuror pentru același număr de zile. În opinia autorilor excepției dispozițiile legale criticate nu conțin garanții procesuale penale care să stăvilească abuzurile și să ofere cadrul legal persoanei interesate să conteste legalitatea înregistrărilor, în sensul de a se verifica dacă au fost respectate dispozițiile legale privind înregistrarea și certificarea înregistrărilor. Se precizează că singura posibilitate a celui vătămat, în mod nejustificat, prin activitatea de interceptare a convorbirilor telefonice, dispusă prin mandat, este aceea de a se adresa cu plângere, în temeiul art. 278 din Codul de procedură penală, prim-procurorului sau procurorului ierarhic superior, după caz. Se apreciază că un asemenea control *a posteriori* este insuficient pentru a garanta legalitatea înregistrărilor, având în vedere că procedura de autorizare a acestor operațiuni este dată în competența exclusivă a procurorului desemnat fie de prim-procurorul parchetului de pe lângă curtea de apel, fie de procurorul general, fără să existe un control din partea altui organ. Se susține că lipsa unui control jurisdicțional al înregistrărilor audio-video, chiar dacă un asemenea control este posibil numai după finalizarea lor, reprezintă o încălcare a dispozițiilor art. 21 din Constituție, privitoare la accesul liber la justiție. Pe de altă parte, dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale și

pentru că acordă posibilitatea procurorului să își prelungească propria măsură de autorizare. Acest atribut se impune să aparțină „unei persoane independente, respectiv unui judecător“.

Se mai arată că dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală nu reglementează obligația organului de urmărire penală și a procurorului de a depune în dosarul penal acele acte și materiale care au fost avute în vedere de procuror atunci când a acordat sau a prelungit autorizarea de înregistrare, în scopul de a se putea verifica legalitatea autorizării. De asemenea, aceleași dispoziții nu reglementează măsuri de precauție, astfel încât înregistrările efectuate să fie „intacte și complete, [...] în scopul de a fi controlate, eventual, de către judecători și de către apărare“.

Se susține, în altă ordine de idei, că dispozițiile legale criticate au permis Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și Tribunalului Militar Teritorial București să încalce drepturile fundamentale prevăzute la art. 21, 26 și 28 din Constituție, prin aceea că:

— Serviciul Român de Informații și Serviciul de Informații Externe au refuzat să pună la dispoziție celor interesați documentația în baza căreia au solicitat și au obținut autorizația de interceptare, pentru a se putea verifica legalitatea acțiunii;

— procurorul a refuzat să pună la dispoziție inculpaților, avocaților și judecătorilor, cu ocazia judecății, documentația în baza căreia s-a acordat autorizația de interceptare și astfel a fost imposibil să se verifice legalitatea acțiunii;

— Serviciul de Informații Externe a prezentat Parchetului Militar acte din care au fost scoase diverse pasaje, necomunicând interceptările integrale nici la cererea tribunalului, iar procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Militară de Apel a prezentat tribunalului note de constatare a unor convorbiri telefonice înregistrate neautorizat sau vădit fragmentate prin scoaterea unor pasaje;

— Tribunalul a refuzat să verifice cum a intrat Parchetul în posesia unor tabele telefonice din rețelele telefonice G.S.M. „Dialog“ sau „Connex“.

Instanța de judecată, exprimându-și opinia asupra excepției de neconstituționalitate ridicate, consideră, în principiu, că ridicarea acesteia este admisibilă, întrucât în cauză „există dovezi din care rezultă că au fost luate măsuri, au fost desfășurate activități și s-au întocmit acte cu caracter de probă în temeiul art. 90 alin. 2 și la art. 91 din Codul de procedură penală“. Cadrul general al activităților privind interceptările convorbirilor telefonice este reglementat prin dispozițiile Codului de procedură penală care constituie și temeiul legal pentru folosirea ca probe în procesul penal a datelor obținute. Se apreciază că, întrucât în baza dispozițiilor art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală s-au făcut acte procesuale și s-au administrat probe pe baza cărora s-a întocmit actul de sesizare, soluționarea cauzei depinde de acestea. Instanța consideră că aceste dispoziții sunt constituționale, întrucât, potrivit prevederilor art. 49 alin. (1) din legea fundamentală, exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege — astfel cum este, în speță, Codul de

procedură penală — și numai dacă se impune, după caz, pentru apărarea siguranței naționale, desfășurarea instrucției penale și alte finalități expres enumerate.

În conformitate cu dispozițiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului pentru a transmite punctele lor de vedere.

În punctul de vedere al Guvernului se apreciază că susținerea privind încălcarea dispozițiilor art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este nefondată, întrucât, conform pct. 2 al art. 8, „o ingerință în exercitarea libertății de comunicare este admisibilă dacă vizează, printre altele: protejarea securității naționale, a ordinii publice și pentru prevenirea faptelor penale“. În acest sens se invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, concretizată în cauzele: „*Klass și alții contra Germaniei*“, 1978, „*Malone contra Regatului Unit*“, 1985, „*Huvig contra Franței*“, 1990. Așadar, datele sau indiciile temeinice la care fac trimitere dispozițiile art. 91¹ din Codul de procedură penală sunt incluse în motivele pentru care, în conformitate cu art. 8 din convenție, se poate dispune interceptarea convorbirilor telefonice. În ceea ce privește susținerea că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale pentru că nu prevăd obligarea organelor de urmărire penală să depună la dosar probele pe care s-au întemeiat atunci când s-a dispus prelungirea autorizației de înregistrare, precum și în ceea ce privește invocarea unor împrejurări ivite în cursul judecății, de natură să aducă atingere drepturilor apărării, Guvernul apreciază că problemele ridicate nu reprezintă o critică de neconstituționalitate, ele ținând de modul de aplicare a legii. Se mai arată că sunt nefondate și susținerile privind încălcarea prevederilor art. 26 și 28 din Constituție, întrucât dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală îndeplinesc condițiile cerute de art. 49 din Constituție pentru restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, respectiv legalitatea măsurii, scopul acesteia vizând desfășurarea instrucției penale, precum și proporționalitatea măsurii cu situația care a determinat-o.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au transmis punctele lor de vedere.

Cu ocazia dezbaterilor în fața Curții Constituționale autorii excepției de neconstituționalitate au adus noi argumente în motivarea aspectelor de neconstituționalitate, care, în esență, au următorul conținut:

1. Cu privire la restrângerea exercițiului dreptului la secretul corespondenței unii reprezentanți ai autorilor excepției au susținut că exercițiul acestui drept nu poate fi restrâns, deoarece art. 28 din Constituție stabilește fără echivoc că el este inviolabil și nu prevede nici o limitare specială a acestei garanții fundamentale. Faptul că în structura Constituției textul art. 49, privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, este situat la sfârșitul cap. II, referitor la drepturile și libertățile fundamentale, din cadrul titlului II, creează aparența că ar putea fi restrâns oricare dintre drepturi și libertăți. Însă, de exemplu, dispozițiile art. 22 din Constituție, care consacră dreptul la viață și integritate fizică și psihică, prevăd că acest

drept nu poate fi restrâns, el fiind garantat în mod necondiționat. De asemenea, se susține că nu poate fi restrâns exercițiul dreptului la protecția copiilor și a tinerilor sau exercițiul dreptului la protecția persoanelor cu handicap, drepturi consacrate de art. 45 și 46 din Constituție. Atunci când legiuitorul constituant a voit să restrângă exercițiul unor drepturi, a enunțat și cazurile de restrângere ori a prevăzut că se vor stabili prin lege limitele și condițiile de exercitare în chiar textul prin care le-a consacrat. Astfel, exercițiul dreptului la libertatea individuală, precum și exercițiul dreptului la inviolabilitatea domiciliului, prevăzute la art. 23 și 27 din Constituție, pot fi restrânse în condițiile prevăzute cumulativ la art. 23 și 49, respectiv la art. 27 și 49 din legea fundamentală. Dispozițiile art. 40 din Constituție, care consacră dreptul la grevă, prevăd că „*Legea stabilește condițiile și limitele exercitării acestui drept [...]*”. S-a mai susținut că legiuitorul constituant nu a lăsat la libera apreciere a legiuitorului ordinar posibilitatea de a restrânge exercițiul oricăruia dintre drepturile fundamentale, ci a precizat expres posibilitatea restrângerii prin lege a exercițiului unor drepturi, atunci când a considerat necesară măsura restrângerii, în condițiile prevăzute la art. 49 din Constituție.

Alți reprezentanți ai autorilor excepției au considerat că exercițiul drepturilor prevăzute la art. 26 și 28 din Constituție poate fi restrâns prin ingerința autorității publice în scopul înregistrării convorbirilor telefonice, însă numai în cadrul procesului penal, care se declanșează prin acte procedurale. Astfel, în temeiul art. 21 din Constituție, persoana lezată s-ar putea plânga că nu au existat date și indicii temeinice care să justifice măsura luată.

2. S-a mai susținut cu ocazia dezbaterilor că restrângerea exercițiului dreptului la secretul convorbirilor telefonice atacă însăși substanța dreptului, fiind încălcat principiul proporționalității prevăzut la art. 49 alin. (2) din Constituție.

3. Cu privire la cerința care izvorăște din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru ca ingerința autorității publice în exercitarea unor drepturi să fie considerată prevăzută de lege s-a arătat că trebuie ca norma internă care constituie baza legală a ingerinței să fie suficient de accesibilă și previzibilă. Or, dispozițiile legale criticate nu sunt suficient de precise și ele nu prevăd garanții adecvate. S-a invocat practica jurisdicțională a Curții Europene a Drepturilor Omului, care a statuat în cazurile „*Huvig contra Franței*”, 1990, și „*Kruslin contra Franței*”, 1990, că legile care autorizează ascultarea convorbirilor telefonice trebuie să fie redactate în termeni „deosebit de preciși”, ținând seama că procedeele tehnice utilizate se perfecționează rapid.

4. Cu privire la lipsa unor garanții din cuprinsul dispozițiilor art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală, care să ofere protecție contra abuzurilor autorităților publice, s-a susținut că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale, pentru că nu cuprind enumerarea cazurilor în care este admisă interceptarea convorbirilor telefonice, permițând astfel ca această măsură să poată fi luată arbitrar. De asemenea, s-a arătat că aceleași dispoziții nu conțin nici o garanție procesual penală, întrucât, potrivit art. 278 din Codul de procedură penală, plângerea contra actelor pro-

curorului se rezolvă pe linie ierarhică, în cadrul organizatoric al parchetelor. Prin Decizia nr. 486/1997 Curtea Constituțională a constatat că aceste dispoziții sunt constituționale numai în măsura în care nu-l opresc pe cel nemulțumit de soluționarea unei astfel de plângeri să se adreseze justiției. Această decizie însă a fost pronunțată ulterior interceptării convorbirilor telefonice efectuate în cauză, iar efectele sale, potrivit prevederilor art. 145 alin. (2) din Constituție, se produc numai pentru viitor, așa încât persoanele interesate, părți în proces, nu au putut la acel moment al interceptării să se adreseze justiției.

5. În temeiul art. 25 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, s-a solicitat extinderea excepției de neconstituționalitate și asupra dispozițiilor art. 119 alin. 2 din Codul de procedură penală, potrivit cărora expertizele de specialitate se pot efectua de un laborator medico-legal, de un laborator de expertiză sau de un institut de specialitate. S-a considerat că în fața instanței de fond se impune să se efectueze o expertizare a vocii și a vorbirii, înregistrată pe bandă magnetică, de către Institutul Național de Expertize Criminalistice – I.N.E.C., înființat prin Hotărârea Guvernului nr. 368/1998, adăugându-se însă că acest institut nu are dotarea necesară pentru identificarea vocii inculpaților și, prin urmare, nu există garanții pentru a înlătura arbitrarul în procesul penal.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, susținerile părților, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției și ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, reține următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituție și al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze excepția de neconstituționalitate cu care a fost legal sesizată.

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală, cuprinse în titlul III cap. II secțiunea V¹ „*Înregistrările audio sau video*”, care reglementează înregistrările audio sau video ca mijloace de probă, în sensul dispozițiilor art. 64 din același cod, dispoziții potrivit cărora: „*Mijloacele de probă prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă sunt: declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente, declarațiile martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnico-științifice, constatările medico-legale și expertizele.*”

Dispozițiile legale criticate au următorul cuprins:

— Art. 91¹: „*Înregistrările pe bandă magnetică ale unor convorbiri efectuate cu autorizare motivată a procurorului desemnat de prim-procurorul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, dacă sunt date sau indicii temeinice privind pedărea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se face din oficiu,*

iar interceptarea este utilă, pentru aflarea adevărului, pot servi ca mijloace de probă, dacă din conținutul convorbirilor înregistrate rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Autorizarea procurorului se dă pentru durata necesară înregistrării, până la cel mult 30 de zile, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Autorizarea poate fi prelungită în aceleași condiții, pentru motive temeinic justificate, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile.

Înregistrările prevăzute în alin. 1 pot fi făcute și la cererea motivată a persoanei vătămate privind comunicările ce-i sunt adresate, cu autorizarea procurorului anume desemnat de procurorul general.“;

— Art. 91²: „Despre efectuarea înregistrărilor menționate în art. 91¹, organul de urmărire penală întocmește un proces-verbal în care se menționează autorizația dată de procuror pentru efectuarea interceptării, numărul sau numerele posturilor telefonice între care se poartă convorbirile, numele persoanelor care le poartă, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri în parte și numărul de ordine al rolei sau casetei pe care se face imprimarea. Convorbirile înregistrate sunt redată integral în formă scrisă și se atașează la procesul-verbal, cu certificarea pentru autenticitate de către organul de urmărire penală, verificat și contrasemnat de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză. La procesul-verbal se atașează, de asemenea, caseta sau rola care conține înregistrarea convorbirii, în original, sigilată cu sigiliul organului de urmărire penală.“;

— Art. 91³: „Modalitățile și condițiile de efectuare a înregistrărilor arătate în art. 91¹ și 91² sunt aplicabile și în cazul oricărei alte înregistrări a convorbirilor pe bandă magnetică, autorizate conform legii.“;

— Art. 91⁴: „Dispozițiile art. 91¹ sunt aplicabile și în cazul înregistrării de imagini, iar procedura de certificare a acestora este cea prevăzută în art. 91², cu excepția redării în formă scrisă, după caz.“;

— Art. 91⁵: „Mijloacele de probă prevăzute în prezenta secțiune pot fi supuse expertizei tehnice la cererea procurorului, a părților ori din oficiu.

Înregistrările prevăzute în prezenta secțiune, prezentate de părți, pot servi ca mijloace de probă, dacă nu sunt interzise de lege.“

Autorii excepției susțin că aceste dispoziții legale sunt neconstituționale în principal pentru că sunt contrare prevederilor art. 21, 26, 28 și 49 alin. (2) din Constituție, precum și prevederilor art. 6, 8, 17, 18 și 60 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Prevederile constituționale invocate în motivarea excepției au următorul cuprins:

— Art. 21: „(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.“;

— Art. 26: „(1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.“;

— Art. 28: „Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.“;

— Art. 49: „(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.“

Dispozițiile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, invocate în motivarea excepției, au următorul cuprins:

— Art. 6: „1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului, pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.“;

— Art. 8: „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.“;

— Art. 17: „Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de această convenție.“;

— Art. 18: „Restrângerile care, în termenii prezentei convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.“;

— Art. 60: „Nici o dispoziție din prezenta convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părți contractante sau oricărei alte convenții la care această parte contractantă este parte.“

De asemenea, în examinarea constituționalității textelor legale Curtea ia în considerare și prevederile art. 20 din Constituție, potrivit cărora: „(1) *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.*”

(2) *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.*”

Totodată Curtea are în vedere și prevederile art. 11 din Constituție, potrivit cărora: „(1) *Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.*”

(2) *Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.*”

În ceea ce privește obiectul excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că, deși autorii excepției susțin neconstituționalitatea întregii secțiuni V¹ a titlului III din Codul de procedură penală, totuși, din analiza argumentelor invocate în motivarea excepției rezultă că în realitate sunt criticate numai dispozițiile art. 91¹, respectiv: posibilitatea autorizării de către procuror a înregistrării pe bandă magnetică a unor convorbiri efectuate; posibilitatea prelungirii autorizației; nereglementarea căii de atac în justiție împotriva autorizației date de procuror sau a prelungirii acesteia; neobligarea organului de urmărire penală la depunerea probelor avute în vedere la solicitarea și la autorizarea înregistrării. Articolele următoare din secțiunea V¹ reglementează condițiile de formă ale înregistrărilor, ale certificării autenticității și ale redării acestora, obligativitatea modalităților și condițiilor de efectuare a înregistrărilor prevăzute la art. 91¹ și în cazul oricărei alte înregistrări a convorbirilor, ca și în cazul înregistrării de imagini, precum și posibilitatea supunerii expertizei tehnice a mijloacelor de probă prevăzute în secțiunea V¹. De altfel, în cauza în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate au fost folosite ca mijloace de probă numai înregistrări pe bandă magnetică ale unor convorbiri interceptate, iar modul concret în care în speță au fost realizate interceptarea, înregistrarea și redarea convorbirilor nu constituie o problemă care să fie supusă controlului de constituționalitate a legilor, ci este o problemă de aplicare a legii, asupra căreia Curtea Constituțională nu se poate pronunța, aceasta rămânând în competența instanței judecătorești care soluționează procesul penal.

Examinând conținutul prevederilor legale criticate prin excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că, potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție, „*România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate*”. Apărarea eficientă a tuturor acestor valori presupune, în unele cazuri și în condiții rigurose reglementate, restrângerea exercițiului chiar și al unor drepturi și libertăți fundamentale.

Curtea reține, de asemenea, că interceptarea și înregistrarea unor convorbiri sau înregistrarea unor imagini, fără

acordul persoanei vizate, constituie, într-adevăr, o restrângere a exercițiului dreptului la respectarea și ocrotirea de către autoritățile publice a vieții intime, familiale și private, precum și a exercițiului dreptului la inviolabilitatea secretului convorbirilor și al celorlalte mijloace legale de comunicare, drepturi fundamentale consacrate prin art. 26 alin. (1) și art. 28 din Constituție. Pe de altă parte însă, Curtea mai constată că însăși Constituția prevede la art. 49 posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale, în cazuri și în condiții limitativ și precis determinate. Sub acest aspect respectarea condițiilor stabilite de Constituție pentru restrângerea exercițiului drepturilor consacrate prin art. 26 alin. (1) și art. 28, precum și asigurarea garanțiilor împotriva unor îngrijiri abuzive ale exercițiului drepturilor respective rezultă din analiza redactării textelor de lege criticate.

a) Astfel condiția restrângerii exercițiului dreptului „*numai prin lege*” se reflectă prin însuși faptul reglementării acesteia, în detalii, prin secțiunea V¹ a titlului III din Codul de procedură penală, care, ca natură juridică, este o lege.

b) Condiția ca restrângerea exercițiului dreptului să fie impusă pentru „*desfășurarea instrucției penale*” este îndeplinită prin indicarea în alin. 1 al art. 91¹ din Codul de procedură penală a cerinței ca autorizarea înregistrării convorbirilor să se facă numai „*dacă sunt date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se face din oficiu, iar interceptarea este utilă, pentru aflarea adevărului*”, precum și a cerinței că pot servi ca mijloace de probă numai înregistrările din al căror conținut „*rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului*”.

c) Condiția proporționalității este în mod evident îndeplinită, dacă se are în vedere importanța valorilor apărute împotriva infracțiunilor, valori prevăzute la art. 1 din Codul penal („*Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept*”), valori raportate la gradul de restrângere a exercițiului unor drepturi pentru potențialii infractori, iar faptul că însăși existența dreptului sau a libertății nu este atinsă rezultă din dispozițiile alin. 2 al art. 91¹ din Codul de procedură penală, potrivit cărora restrângerea nu poate fi decât vremelnică, autorizarea interceptării și înregistrării convorbirilor acordându-se doar pentru cel mult 30 de zile, cu posibilitatea eventualei prelungiri pentru motive temeinic justificate.

Examinând susținerile autorilor excepției de neconstituționalitate, referitoare la lipsa garanțiilor procedurale pentru prevenirea sau înlăturarea eventualelor abuzuri în aplicarea dispozițiilor legale criticate, Curtea Constituțională constată că acestea nu sunt întemeiate. Într-adevăr, în textele art. 91¹—91⁵ din Codul de procedură penală sunt prevăzute suficiente garanții, prin reglementarea în detaliu a justificării emiterii autorizației, a condițiilor și a modalităților de efectuare a înregistrărilor, a consemnării și certificării autenticității convorbirilor înregistrate, a redării integrale a acestora, iar eventualele nerespectare de către organul de urmărire penală a acestor reglementări nu constituie, astfel cum s-a mai arătat anterior, o

problemă de constituționalitate a textelor legale, ci una de aplicare a lor, ceea ce însă excede competenței Curții Constituționale, întrucât, potrivit tezei a doua a alin. (3) al art. 2 din Legea nr. 47/1992, republicată, „*Curtea Constituțională nu se poate pronunța asupra modului de interpretare și aplicare a legii, ci numai asupra înțelesului său contrar Constituției*“. Așa fiind, examinarea și soluționarea acestor aspecte sunt de competența exclusivă a instanței de judecată investite cu soluționarea procesului penal.

În lumina dispozițiilor art. 11 și 20 din Constituție Curtea constată, de asemenea, că dispozițiile legale criticate nu încalcă nici prevederile actelor internaționale aplicabile în materie.

De altfel, în cadrul preocupărilor pentru perfecționarea legislației, inclusiv sub aspectul realizării reformei procedurii penale, dispozițiile art. 91¹—91⁵ au fost introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 141/1996 tocmai în scopul punerii de acord a reglementărilor interne cu reglementările internaționale pertinente.

Astfel Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale admite prin prevederile art. 8 pct. 2 amestecul unei autorități publice în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și familiale a persoanei, a domiciliului său și a corespondenței sale, „*în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale [...]*“. Culegerea de informații și date cu privire la pregătirea săvârșirii unor infracțiuni sau la derularea acțiunilor cu caracter infracțional se realizează, fără îndoială, în scopul „*desfășurării instrucției penale*“ (chiar dacă se face anterior momentului începerii urmăririi penale) și constituie unul dintre cele mai eficiente mijloace de „*prevenire a faptelor penale*“.

Art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și promulgată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția nr. 217A (III) din 10 decembrie 1948, prevede că „*Nimeni nu va fi obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondență, nici al unor atingeri ale onoarei sau reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri*“. Același document internațional prevede însă, la pct. 2 al art. 29, că „*În exercitarea drepturilor și libertăților sale fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică*“.

În examinarea excepției de neconstituționalitate Curtea Constituțională are în vedere, de asemenea, și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind supravegherea secretă a comunicațiilor poștale și telefonice, în conformitate cu dispozițiile art. 8 d. l. i. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Astfel, în cazul „*Klass și alții contra Germaniei*“ 1978, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că „*puterea de a supraveghea în secret cetățenii este o caracteristică a statului polițist și nu este tolerată de către convenție decât*

în măsura strict necesară apărării instituțiilor democratice“. S-a considerat totodată că legislația trebuie să aibă un scop legitim, privit din perspectiva convenției, și anume „*de a proteja securitatea națională și de a asigura apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor*“. De asemenea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că „*societățile democratice sunt amenințate în zilele noastre de forme foarte complexe de spionaj și de terorism, astfel încât statul trebuie să fie capabil, pentru a combate eficient aceste amenințări, să supravegheze în secret elementele subversive care operează pe teritoriul său. Ea trebuie deci să admită că existența unor dispoziții legislative care acordă puteri de supraveghere secretă a corespondenței, a trimiterilor poștale și a telecomunicațiilor este necesară într-o societate democratică, pentru securitatea națională ori apărarea ordinii și pentru prevenirea infracțiunilor*“.

Celelalte cazuri din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, invocate de autorii excepției, nu confirmă neconstituționalitatea dispozițiilor legale criticate. Într-adevăr, Curtea europeană a statuat în cazul „*Malone contra Regatului Unit*“, 1985, ca și în cazurile „*Kruslin contra Franței*“, 1990, și „*Huvig contra Franței*“, 1990, că legea care prevede posibilitatea unor ingerințe ale autorităților publice în viața intimă, familială și privată a persoanei ori în secretul corespondenței sale, respectiv restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale, trebuie să aibă „*suficientă claritate pentru a da individului o protecție adecvată împotriva arbitrarului*“ și să fie accesibilă „*pentru persoana în cauză, care, în plus, trebuie să poată să-i prevadă consecințele în privința sa*“. Din perspectiva acestor statuturi Curtea Constituțională constată că textele art. 91¹—91⁵ din Codul de procedură penală sunt clare și conțin garanții corespunzătoare împotriva interpretării și aplicării lor arbitrare, precum și că, fiind publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, orice cetățean are posibilitatea să ia cunoștință de ele și să prevadă consecințele ce decurg din lege.

Curtea, trecând la examinarea susținerilor autorilor excepției, potrivit cărora dispozițiile legale criticate încalcă prevederile art. 21 din Constituție, deoarece nu permit accesul liber în justiție printr-o cale de atac împotriva autorizației date de procuror, constată că nici acestea nu pot fi reținute. Într-adevăr, posibilitatea atacării în justiție a unei măsuri dispuse de procuror în timpul urmăririi penale presupune comunicarea măsurii respective către persoana vizată. Or, după cum a statuat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul „*Klass și alții contra Germaniei*“, 1978, „*faptul de a nu informa pe cel interesat la terminarea supravegherii [...]* nu ar putea fi incompatibil cu art. 8, întrucât tocmai această abținere este aceea care asigură eficiența măsurii“.

De altfel, legislația procedurală penală română asigură controlul prin justiție și în acest domeniu. Instanța de judecată căreia i se prezintă ca mijloace de probă înregistrări ale convorbirilor sau înregistrări de imagini are datoria să examineze valabilitatea acestora sub toate aspectele legalității și temeiniciei autorizării și efectuării înregistrărilor. De asemenea, în conformitate cu dispozițiile art. 278 din Codul de procedură penală, orice persoană care se consideră

lezată în drepturile sau interesele sale prin actele sau măsurile luate ori dispuse de procuror poate introduce plângere pe cale ierarhică în sistemul organelor Ministerului Public. În plus, pe baza Deciziei Curții Constituționale nr. 486 din 2 decembrie 1997, referitoare la constituționalitatea dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 6 martie 1998, s-a deschis calea acțiunii în justiție pentru persoana nemulțumită de modul de soluționare a plângerii sale în cadrul ierarhiei organelor Ministerului Public, în cauzele care nu ajung în fața instanțelor de judecată, făcându-se aplicarea în mod direct a prevederilor art. 21 din Constituție.

În sfârșit, Curtea analizează solicitarea formulată de apărătorii unora dintre autorii excepției, cu ocazia dezbaterii cauzei la Curtea Constituțională, în sensul de a se extinde controlul de constituționalitate, în conformitate cu prevederile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, și asupra dispozițiilor art. 119 alin. 2 din Codul de procedură penală, întrucât nici un institut de specialitate din țară nu are în prezent dotarea tehnică necesară pentru a putea efectua expertizarea înregistrărilor audio sau video, în special expertizarea autenticității vocii. Sub acest aspect Curtea constată că o asemenea cerere nu poate fi primită din trei motive. În primul rând, pentru că, în conformitate

cu prevederile art. 144 lit. c) din Constituție și cu cele ale art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, excepțiile de neconstituționalitate a unor legi sau ordonanțe ori a unor dispoziții ale acestora pot fi ridicate doar în fața instanțelor de judecată, iar nu și direct în fața Curții Constituționale. În al doilea rând, pentru că extinderea controlului de constituționalitate, conform dispozițiilor art. 25 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, se poate face doar în cazul admiterii excepției ridicate în fața unei instanțe de judecată, Curtea Constituțională urmând a se „*pronunța și asupra constituționalității altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate prevederile menționate în sesizare*”, iar în cauza de față excepția de neconstituționalitate nu este admisă nici cu privire la textele de lege criticate prin sesizare. În al treilea rând, Curtea reține că existența sau inexistența dotărilor tehnice, precum și posibilitatea sau imposibilitatea efectuării unei expertizări concludente sunt probleme care vizează modul de punere în aplicare a prevederilor legale, iar nu constituționalitatea acestora. De altfel, instanța de judecată, la cererea oricăreia dintre părți sau din oficiu, poate dispune expertizarea înregistrărilor, iar în funcție de relevanța concluziilor expertizei apreciază dacă și în ce măsură înregistrările vor fi admise ca mijloc de probă pentru soluționarea cauzei.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 21, 26, 28, 49, al art. 58 alin. (2), al art. 144 lit. c) și al art. 145 alin. (2) din Constituție, precum și al art. 2 alin. (3), al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 și al art. 25 alin. (1) și (2) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu majoritate de voturi,

CURTEA

În numele legii

DECIDE:

Respinge excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 91¹—91⁵ din Codul de procedură penală, ridicată în Dosarul nr. 20/1999 al Curții Militare de Apel de Gheorghe Truțulescu, Ioan Suci, Cătălin Tănase, Constantin Minea, Liviu Constantin Lazăr, Silviu Dimitrie Eftimie, Gabriel Negoescu, Dumitru Popescu, Valentin Vasilescu, Marian Chiață, Zenobie Ioan Aldulescu, Bogdan Corin Aldulescu, Stelian Gheorghe, Daniela Nicoleta Negoescu, Sorin Cristian Roșca, Ștefan Andreiaș, Chahin Nizar, Hitam Silim și Jamal Al Atm.

Definitivă și obligatorie.

Pronunțată în ședința publică din data de 3 februarie 2000.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,

LUCIAN MIHAI

Magistrat-asistent șef,

Claudia Miu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, str. Izvor nr. 2—4, Palatul Parlamentului, sectorul 5, București,
cont nr. 2511.1—12.1/ROL Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și nr. 5069427282 Trezoreria sector 5, București.

Adresa pentru publicitate : Serviciul relații cu publicul și agenții economici, București,
șos. Panduri nr. 1, bloc P33, parter, sectorul 5, telefon 411.58.33.
Monitorul Oficial al României, Partea I, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, tel. 490.65.52, 335.01.11/2178 și 402.21.78,
E-mail: ramomrk@bx.logicnet.ro, Internet: www.monitoruloficial.ro